
Doelbewust inburgeren

Verslag van de presentatie van de *Visietekst Inburgering NT2*

De resultaten van de sinds 1998 verplichte inburgercursus zijn niet echt hoopgevend. Circa 20% van de cursisten valt uit. Van de nieuwkomers die volhouden, spreekt slechts 15% voldoende Nederlands om een plek op de arbeidsmarkt te kunnen vinden, 25% kan in het Nederlands boodschappen doen en 60% beheerst amper de Nederlandse taal. Nog geen derde van de cursisten stroomt door naar de arbeidsmarkt of naar een vervolgopleiding. Wat is er mis met de inburgercursus? In opdracht van de Nederlandse Taalunie hebben Wim Coumou, Els Maton en Eliane Peytier de Visietekst Inburgering NT2 opgesteld met medewerking van Inge Schuurmans. Op 21 maart vond de presentatie plaats in het ROC Baroniecollege te Breda. De conclusie uit de Visietekst is duidelijk: het roer moet drastisch om. De inburgercursus moet een individueel gerichte, geïntegreerde scholing worden, die onderdeel uitmaakt van een loopbaantraject.

Anja Wassing, lid van het College van Bestuur van het Baronie College, opende de presentatie door een anekdote te vertellen uit haar au-pairtijd. Na zes jaar keurig iedere week Franse les gevolgd te hebben op de middelbare school, vertrok ze naar een gezin in Brussel. Op de eerste dag werd haar gevraagd het eten klaar te maken, alles stond al in de koelkast. Nietsvermoedend opende Wassing de koelkast en stond oog in oog met een levensgrote varkenskop. Wassing moest al haar Frans uit de kast halen om erachter te komen of het de bedoeling was dat ze de varkenskop moest klaarmaken. Nog voordat het etenstijd was, was ze erachter gekomen. De varkenskop was bestemd voor de hond. In Brussel leerde ze in vier maanden meer Frans dan in zes jaar op school. Wassing: "Taal is geen doel maar een middel. Nieuwkomers krijgen

600 uur Nederlandse les maar voor hen ligt er geen varkenskop in de koelkast. Ze hebben nauwelijks contact met Nederlanders. In plaats daarvan stoppen we ze terug in de schoolbanken. De inburgercursus behoort een opstap te zijn voor een beter inburgeringsproces. Dit kan alleen wanneer het Nederlands op een praktische wijze aangeboden wordt."

Aandacht voor taalgebruiker

De *Visietekst Inburgering NT2* is opgesteld in opdracht van de Nederlandse Taalunie. De doelstellingen van de Nederlandse Taalunie blijken bij velen onbekend te zijn. Toen Koen Jaspaert in 1998 secretaris werd van deze organisatie had hij moeite om zijn omgeving duidelijk te maken wat zijn nieuwe baan inhield. Meestal kreeg hij geen enkele reactie en stapten mensen snel over op een ander onderwerp. Als hij wel een reactie kreeg, was het in de trant van: "De Nederlandse Taalunie? O dat zijn zij die de spelling om zeep hebben geholpen". Later werd het: "Die hebben de grote prijs der Nederlandse Letteren per postbode aan Reve laten bezorgen". Tijdens de presentatie van de *Visietekst* benadrukt Jaspaert de twee hoofddoelstellingen van de Nederlandse Taalunie: samenwerking tussen Nederland en Vlaanderen, en aandacht voor de taalgebruiker. "Nederland en Vlaanderen beheren een gezamenlijke taal en cultuur. Ieder land blijft verantwoordelijk voor zijn eigen beleid, de Nederlandse Taalunie zoekt naar de meerwaarde in samenwerking. Waarom zou hetzelfde probleem twee keer opgelost moeten worden als je maar 20 kilometer van elkaar afzit? Taal is te belangrijk en te complex om maar te laten waaien. Er is beleid nodig voor de taal zelf, voor de literatuur, voor het taalonderwijs. Wij doen dit niet door het Nederlands te zien als een taalmonument dat op een voetstuk staat en beschermd moet worden tegen nieuwe ontwikkelingen. De Nederlands Taalunie is geen taalpolitie. Wij richten ons op de taalgebruiker. Wij beschouwen ons als de instantie die de taalgebruiker kan helpen bij het gebruik van de Nederlandse taal. Hieruit vloeit voort dat het onderwijs in het Nederlands, dus ook het Nederlands als tweede taal (NT2), onze aandacht heeft."

Mohammed El Yacoubi: "Ik had een doel voor ogen, namelijk het vinden van werk.."

Ervaringsdeskundige

Mohammed El Yacoubi is als ervaringsdeskundige uitgenodigd om zijn persoonlijke verhaal te vertellen over zijn inburgering. In 1996 vestigde hij zich vanuit Marokko in Antwerpen in het kader van gezinshereniging. In die tijd had België nog geen inburgeringsbeleid. Yacoubi zocht zelf zijn weg in het aanbod van taalcursussen. De gemeente Antwerpen was dringend op zoek naar tolken om bepaalde groepen allochtonen te kunnen benaderen. Yacoubi deed bij de gemeente examen in het Nederlands, Arabisch en Berbers, slaagde en werd aangenomen als tolk. "In Marokko was ik ambtenaar op het Ministerie van Financiën. Het was voor ons gezin essentieel dat ik zo spoedig mogelijk weer werk zou vinden. Omdat ik al snel een baan kreeg als tolk, was ik gedwongen om mijn Nederlands nog verder te verfijnen. Bij mij was het inburgeren een bewust en plezierig proces omdat ik een doel voor ogen had,

Inge Schuurmans: "Het roer moet drastisch om."

namelijk het vinden van werk. Nu ben ik trajectbegeleider voor nieuwkomers. Het advies wat ik nieuwkomers altijd geef is, blijf realistisch. Ook hier in het Westen zijn er politieke en economische problemen. En leer de taal zo snel mogelijk. Dat is de enige manier om contact maken met de Vlamingen. Aan de Vlamingen vraag ik om zich open te stellen voor de nieuwkomers en om creatief mee te willen werken aan het inburgeringsproces."

Dundu en Mohsen

Inge Schuurmans licht de kernideeën toe uit de *Visietekst*. Zij doet dit aan de hand van twee concrete voorbeelden: Dundu, een Turkse vrouw van 20 jaar, en Mohsen, een Iraanse vluchteling van rond de 40 jaar. Dundu is naar België gekomen via gezinshereniging. Haar man mishandelde haar en sloot haar op in huis, zij had enkel contact met haar schoonfamilie. Na twee jaar had ze de moed om te vluchten naar een opvanghuis. Daar werd ze gestimuleerd om cursussen te volgen bij het centrum basiseducatie in Gent. Ze volgde eerst de beginnerscursus en kon toen doorstromen naar een opleiding tot schoonmaakster in het kader van een werkproject. Dankzij dit project heeft Dundu vrij snel een baan kunnen vinden, heeft ze contact met Vlaamse collega's en is ze financieel onafhankelijk geworden. Mohsen was in Iran directeur van een basisschool. In Vlaanderen volgde hij gedurende enkele jaren lessen Nederlands in het avondonderwijs. Ondanks dat hij het Nederlands vrij goed beheerst, slaagt hij er niet in om werk te krijgen. Ook heeft hij nauwelijks contact met Vlamingen. Uiteindelijk besluit Mohsen om de avondopleiding elektrotechniek te volgen, in de hoop dat zijn arbeidskansen hiermee worden vergroot.

Schuurmans laat aan de hand van Dundu en Mohsen twee belangrijke aspecten zien. In de eerste plaats is inburgering niet alleen bestemd voor nieuwkomers. Ook oudkomers, zoals Dundu die door omstandigheden pas na twee jaar in de maatschappij kan participeren, hebben baat bij een inburgeringsbeleid. In de tweede plaats is het perspectief op het krijgen van werk, veel bepalend voor het succes van de inburgering. Dundu, die lager opgeleid is dan Mohsen en moet starten vanuit een geïsoleerde positie, kan sneller inburgeren dankzij een

geïntegreerd scholingstraject met uitzicht op een baan. Schuurmans: “Een inburgercursus met een basisoniveau Nederlands en wat lessen maatschappelijke oriëntatie biedt geen garantie voor het bereiken van het einddoel, zelfs niet voor geschoolden. Inburgering dient in eerste instantie loopbaanbeleid te zijn. Het leren van de taal op zich biedt geen garantie en is niet altijd een voorwaarde voor het vinden van een goede plaats in de samenleving. Uit onderzoek blijkt immers dat succesfactoren in opleidingen niet alleen tot de mate van taalvaardigheid te reduceren zijn, maar ook te maken hebben met andere factoren zoals vakkennis, algemene vaardigheden, sociale en communicatieve vaardigheden en motivatie. Een goede start in een nieuwe samenleving ligt daarom volgens ons niet bij het leren van de taal, maar bij het plannen van je eigen loopbaan. Bij Mohsen bijvoorbeeld kun je je afvragen of de vele jaren algemeen Nederlands die hij heeft geleerd wel nodig waren geweest. Had hij niet beter meteen een geïntegreerde scholing kunnen volgen van elektrotechniek en vakgericht Nederlands? Dan had hij vermoedelijk nu al een baan gehad en had hij sneller zijn plek gevonden in de maatschappij.”

Inburgering is loopbaanplanning

Welke gevolgen heeft het principe van de loopbaanplanning voor het NT2-onderwijs? Eerst dient per cursist bepaald te worden wat de competenties zijn en welk toekomstperspectief de migrant voor ogen heeft. Schuurmans verduidelijkt: “Loopbaanplanning is wellicht een ongelukkige term. De meeste cursisten hebben een beroepsperspectief voor ogen maar voor een groot deel is een educatief of sociaal traject het uiteindelijke doel. Het gaat erom dat de cursist dat Nederlands leert dat hij of zij nodig heeft in zijn of haar specifieke situatie. Het cursusprogramma dient gericht te zijn op het einddoel en geïntegreerd te zijn. Hier verstaan wij onder: een combinatie van algemene vaardigheden zoals rekenen, NT2, sociale en studievoordigheden, het aanleren van vakkennis en beroepsvaardigheden, en het reeds functioneren in een maatschappelijke, educatieve of arbeidssituatie. Het laatste is misschien wel het allerbelangrijkste. Dundu kon dankzij het werkproject werken en studeren tegelijk. In de taallessen werd ingegaan op situaties die zich op de werk-

plek voordeden. Ondanks dat Dundu semi-analfabeet was, maakte ze snelle vorderingen. Taal wordt niet alleen geleerd in de klas maar hoofdzakelijk in het reële leven. De taak van het onderwijs is om de nodige ondersteuning te bieden bij taalsituaties buiten de klas. Het is eigenlijk onvoorstelbaar dat het NT2-onderwijs zo lang heeft vastgehouden aan methodieken van vreemde-talenonderwijs.”

Volgens de samenstellers van de *Visietekst* moet het roer drastisch om. De inburgercursus dient gekoppeld te worden aan een praktijksituatie. Het voordeel van geïntegreerde scholing is, dat ook niet-talvaardigen een kans krijgen doordat zij zich in andere competenties kunnen bekwaamen. De belangrijkste voorwaarde voor het slagen van de inburgercursus is de mogelijkheid tot participatie in de maatschappij. De diverse geledingen in de samenleving: werkgevers, verenigingen, onderwijsinstellingen, gezondheidszorg, vrijwilligersgroepen zijn medeverantwoordelijk voor het inburgeren van de nieuw- en oudkomer. Zij moeten migranten de gelegenheid geven om al in een vroeg stadium met beperkte taalvaardigheden te kunnen participeren. Alleen zó kan de cursist ervaring opdoen en kennis verzamelen. Schuurmans erkent dat de gepresenteerde visie op de inburgering nog een lange weg te gaan heeft. “Er moet tijd en geld voor vrij gemaakt worden maar de inburgercursus zal dan veel meer rendement hebben. Het resultaat zal zijn dat nieuwe burgers op een menswaardige manier in onze samenleving worden opgenomen. Simon Verhallen, voorzitter van het Platform Volwassenonderwijs NT2, kon tot slot de woorden van Schuurmans alleen maar beamen. Hij vatte het hoogtepunt uit de *Visietekst* kort maar krachtig samen: “Het wordt wel veel beter, maar misschien niet gemakkelijker.”

Visietekst Inburgering NT2

Auteurs: Wim Coumou, Els Maton, Eliane Peytier met medewerking van Inge Schuurmans
Eindredactie: Albert Cox
Den Haag, Nederlandse Taalunie, 2002
ISBN 9070593025, 72 bladzijden

De *Visietekst Inburgering NT2* is te verkrijgen bij de Nederlandse Taalunie, telefoon 070-3469548, e-mail mrispens@ntu.nl.